

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан
Економічного факультету
Віталій ДЯЧЕК
«27» травня 2025 року

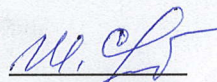
ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ
що включає що включає Фінансовий облік, Управлінський облік,
Податковий контроль, Оподаткування,
Макроекономіку

за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»,
освітня програма «Облік і оподаткування»
(для здобуття ступеня бакалавра)

Програму затверджено Вченою радою економічного факультету
протокол № 10 від “27” травня 2025 року

Програму схвалено на засіданні кафедри статистики, обліку та аудиту
протокол від “07” травня 2025 року № 17

В.о. завідувача кафедри
статистики, обліку та аудиту

(підпис)

Тетяна СЛЮНІНА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
(керівником проектної групи) «Облік і оподаткування»

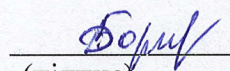
Гарант освітньо-професійної програми
(керівник проектної групи)
«Облік і оподаткування»

(підпис)

Ліна РУБАН
(ім'я та прізвище)

Програму схвалено науково- методичною комісією економічного
факультету
протокол від “14” травня 2025 року № 14

Голова науково-методичної комісії
економічного факультету

(підпис)

Дар'я ЗАГОРСЬКА
(ім'я та прізвище)

ПРОГРАМИ КУРСІВ

ПРОГРАМА КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК»

1. Фінансовий облік 1.

Тема 1. Основи побудови фінансового обліку.

Бухгалтерський фінансовий облік в інформаційній системі керування економікою підприємства. Користувачі інформації бухгалтерського фінансового обліку. Обумовленість організації обліку на підприємстві вимогами користувачів інформації. Фінансовий і управлінський облік: завдання, порівняльна характеристика, області використання інформації.

Фінансовий облік як система відображення руху коштів у процесі підприємницької діяльності. Основний зміст бухгалтерського (фінансового) обліку: оцінка стану і змін основного й оборотного капіталу, власних і позикових джерел фінансування активів підприємства, руху фінансових потоків за звітний період, а також фінансових результатів. Бухгалтерська звітність як завершальна стадія фінансового обліку. Принципи і загальні положення міжнародних стандартів фінансової звітності і їхній вплив на організацію бухгалтерського (фінансового) обліку в Україні. Мета і задачі реформування бухгалтерського обліку в Україні. Основи концепції бухгалтерського обліку в ринкової економіки України.

Система нормативного регулювання бухгалтерського (фінансового) обліку в Україні. План рахунків бухгалтерського обліку (2000р.) як методологічний нормативний документ усієї системи бухгалтерського (фінансового) обліку.

Облікова політика підприємства, принципи її формування і розкриття. Концепція бухгалтерського обліку в ринковій економіці й основні напрямки реформування його в Україні.

Тема 2. Облік грошових коштів.

Загальна характеристика розрахунків в Україні.

Організація безготівкових розрахунків та порядок обліку операцій на поточних рахунках в національній валюті:

- порядок відкриття рахунків;
- розрахунково-платіжні документи;
- рахунки обліку, облікові реєстри, кореспонденція та порядок відображення в реєстрах операцій з грошовими коштами.

Облік коштів на розрахункових і інших рахунках у банках.

Облік операцій на поточному рахунку в іноземній валюті та нормативні акти, рахунки синтетичного та аналітичного обліку, операції та бухгалтерські записи. Оцінка в бухгалтерському обліку валютних цінностей і операцій в іноземній валюті. Облік курсових різниць. Облік операцій з придбання та продажу іноземної валюти.

Облік касових операцій і нормативні акти; документальне забезпечення бухгалтерських записів; облікові реєстри; бухгалтерські записи; інвентаризація каси.

Особливості обліку касових операцій в іноземній валюті .

Облік державних облігацій і інших видів цінних паперів в іноземній

валюти.

Тема 3. Облік короткострокових фінансових інвестицій.

НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”.

Первісна вартість інвестицій, їх класифікація.

Оцінка фінансових інвестицій.

Облік короткострокових фінансових інвестицій.

Використання методу участі в капіталі для оцінки зміну вартості короткострокових фінансових інвестицій.

Тема 4. Облік довгострокових фінансових інвестицій.

Правові й економічні основи інвестиційної діяльності, здійснюваної у формі капітальних вкладень.

Склад і класифікація капітальних вкладень.

Принципи обліку капітальних вкладень.

Облік витрат на капітальне будівництво: будівельних і монтажних робіт при підрядному і господарському способах їхнього виробництва; придбання устаткування, інструмента й інвентарю; інших капітальних робіт і витрат.

Облік придбання земельних ділянок, об'єктів природокористування, окремих об'єктів основних засобів.

Облік придбання і створення нематеріальних активів.

Облік закінчених капітальних вкладень. Визначення інвентарної вартості об'єктів капітальних вкладень, що вводяться в дію.

Облік джерел фінансування капітальних вкладень.

Тема 5. Облік дебіторської заборгованості.

Принципи обліку й оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості. НП(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості.

Форми розрахунків. Терміни розрахунків. Система рахунків по обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами. Облік резерву сумнівних боргів.

Облік розрахунків з підзвітними особами: нормативні акти з організації розрахунків з підзвітними особами, облікові реєстри та облік розрахунків.

Облік дебіторської заборгованості.

Тема 6. Облік основних засобів.

Основні засоби, їхня характеристика, класифікація й оцінка. НП(С)БО 7 «Основні засоби».

Синтетичний і аналітичний облік основних засобів.

Облік надходження основних засобів. Формування вартості об'єктів основних засобів у залежності від джерел надходження. Облік операцій надходження засобів.

Амортизація основних засобів, методи нарахування амортизації та порядок відображення в обліку сум амортизаційних відрахувань.

Інвентаризація і переоцінка основних засобів, облік їх результатів.

Облік витрат на відновлення (ремонт) основних засобів.

Оренда основних засобів. Форми оренди. Облік оренди основних засобів

в орендодавця й орендаря. Облік лізингових операцій.

Облік вибуття основних засобів.

Інвентаризація основних засобів.

Тема 7. Облік інших необоротних матеріальних активів.

Характеристика необоротних матеріальних активів, їхні види, класифікація й оцінка.

Синтетичний і аналітичний облік необоротних матеріальних активів.

Облік надходження необоротних матеріальних активів.

Облік амортизації необоротних матеріальних активів. Методи нарахування амортизації.

Облік вибуття необоротних матеріальних активів.

Інвентаризація необоротних матеріальних активів.

Тема 8. Облік нематеріальних активів.

Характеристика нематеріальних активів, їхні види, класифікація й оцінка (П(С)БУ 8 «Нематеріальні активи»).

Синтетичний і аналітичний облік нематеріальних активів. Облік надходження нематеріальних активів.

Облік амортизації нематеріальних активів. Методи нарахування амортизації. Облік вибуття нематеріальних активів. Інвентаризація нематеріальних активів

Тема 9. Облік запасів.

Виробничі запаси, їх класифікація та оцінка. НП(С)БО 9 “Запаси”.

Порядок формування собівартості запасів.

Документальне оформлення надходження та використання запасів на виробництво.

Облік операцій використання запасів. Запаси, їхня класифікація і види оцінок.

Облік надходження матеріалів. Формування фактичної собівартості матеріалів, що надходять на склад. Облік відпуску запасів зі складів. Методи оцінки витрат запасів. Облік запасів на складах і в бухгалтерії. Методи аналітичного обліку запасів. Облік транспортно-заготівельних витрат.

Облік податку на додаткову вартість по придбаних матеріально-виробничих запасах.

Облік матеріальних цінностей на за балансових рахунках.

Інвентаризація матеріально-виробничих запасів, облік результатів інвентаризації.

Тема 10. Облік витрат виробництва та випуску готової продукції.

Витрати організації, їхній склад і порядок обліку (НП(С)БО 16 “Витрати”). Поняття про витрати, витрати і собівартості продукції (робіт, послуг) у системі фінансового обліку. Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати.

Витрати на виробництво, їхній склад і класифікація. Умови визначення витрат витратами звітного періоду. Призначення витрат виробництва за

економічними елементами, цільовим призначенням, способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) та іншими ознаками. Організація обліку витрат на виробництво в системі фінансового обліку по елементах і в управлінському обліку по статтях витрат (калькуляційний розріз). Об'єкти обліку витрат. Система рахунків витрат на виробництво. Узагальнення витрат в облікових регістрах.

Облік загально виробничих витрат, порядок їх розподілу. Облік витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. Незавершене виробництво: поняття, склад, методи оцінки і порядок відображення у фінансовому й управлінському обліку.

Облік витрат по елементам в системі рахунків класу 8 "Витрати по елементам". Кореспонденція рахунків з обліку витрат на виробництво та випуск продукції. Облік адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат та витрат, не пов'язаних з операційною діяльністю.

Особливості обліку і розподілу витрат допоміжних виробництв.

2. Фінансовий облік 2.

Тема 11. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками.

Облік розрахунків з постачальниками: нормативні акти з організації розрахунків з постачальниками, облікові реєстри та облік розрахунків.

НП(С)БО 11 "Зобов'язання", класифікація зобов'язань.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядчиками.

Види розрахунків, відбивані на рахунку 63, метод нарахування при відображенні операцій на рахунку 63, порядок обліку авансів виданих. Документальне оформлення розрахунків з постачальниками. Облік розрахунків по претензіях.

Тема 12. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та іншими позиками.

НП(С)БО 11 "Зобов'язання".

Нормативне забезпечення проведення позикових операцій.

Облік кредитів банку, позик і відсотків за користування позиковими засобами.

Документальне оформлення короткострокових зобов'язань за позиками.

Синтетичний та аналітичний облік короткострокових зобов'язань за позиками.

Тема 13. Облік розрахунків з оплати праці та соціального страхування.

Організація оплати праці на підприємствах, види заробітної плати, форми і системи оплати праці.

Документальне оформлення обліку розрахунків з робітниками та службовцями по оплаті праці. Облік чисельності працівників, відпрацьованого часу і випуску.

Порядок нарахування заробітної плати за різними формами і системами оплати праці та по середньому заробітку. Порядок розрахунку заробітної плати, доплат, оплати відпусток, надбавок, гарантій і компенсацій і виплат соціального характеру.

Утримання з заробітної плати. Оформлення розрахунків по оплаті праці.

Порядок визначення допомоги за тимчасовою непрацездатністю.

Особливості обліку заробітної плати за час тарифної відпустки.

Порядок розрахунків по обов'язковому державному соціальному страхуванню.

Суб'єкти, об'єкти, ставки зборів. Відображення в обліку розрахунків з органами страхування. Склад фонду оплати праці і виплат соціального характеру.

Синтетичний і аналітичний облік розрахунків з персоналом по оплаті праці. Порядок складання розрахункових відомостей. Зведення даних про нараховані суми заробітної плати по її складу, структурним підрозділам, категоріям персоналу й утриманням. Угруповання нарахованої заробітної плати по напрямках витрат.

Облік розрахунків з персоналом за товари, куплені в кредит, надані позики, по відшкодуванню матеріального збитку й інших операцій.

Тема 14. Облік розрахунків з бюджетом.

Класифікація розрахунків з бюджетом, їх види та особливості обліку.

Розрахунки по ПДВ, особливості їх визначення та обліку.

Визначення податкових зобов'язань та податкового кредиту підприємства.

Порядок обліку розрахунків по ПДВ.

Відстроченні податкові зобов'язання, відстрочені податкові активи.

Розрахунки по податку на прибуток, особливості їх визначення та обліку.

Визначення доходів та витрат підприємства.

Порядок обліку розрахунків по податку на прибуток.

Розрахунки по прибутковому податку з громадян, особливості їх визначення та обліку.

Тема 15. Облік зобов'язань за довгостроковими позиками та векселями.

Облік довгострокових кредитів банку, позик і відсотків за користування позиковими засобами.

Документальне оформлення довгострокових кредитів банку.

Синтетичний та аналітичний облік довгострокових кредитів банку.

Облік розрахунків з використанням векселів (виданих, отриманих).

Документальне оформлення розрахунків з використанням векселів (виданих, отриманих).

Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з використанням векселів (виданих, отриманих).

Тема 16. Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями та з фінансової оренди.

Нормативне забезпечення проведення операцій з облігаціями.

Порядок відображення операцій з облігаціями в обліку, відображення процентів за облігаціями в складі доходів підприємства.

Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з використанням

облігацій.

Фінансова оренда: поняття, види, нормативне забезпечення.

Синтетичний та аналітичний облік розрахунків за фінансовою орендою.

Тема 17. Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства.

Схема формування інформації про випуск продукції (варіанти обліку випуску продукції); про готову продукцію, її складі і способах оцінки.

Доходи організації, поняття, їхній склад. НП(С)БО 15 “Доходи” Момент визнання доходу і його відображення в облікових регістрах (варіанти облікової політики для цілей бухгалтерського обліку й оподатковування). Особливості обліку доходів від безоплатно отриманого майна.

Господарські операції по обліку відвантаження і продажів продукції (робіт, послуг), їхнє документування.

Визначення і списання фінансових результатів від продажу продукції (робіт, послуг) і товарів. Операційні доходи і витрати, їхній склад, облік і визначення фінансових результатів.

Позареалізаційні доходи і витрати, їхній склад, облік і визначення фінансових результатів. Облік надзвичайних доходів і витрат.

Тема 18. Облік формування і змін статутного капіталу.

Власний капітал як джерело фінансування підприємств. Нормативне забезпечення та порядок формування статутного капіталу.

Статутний капітал, облік його формування і змін на підприємствах різних організаційно - правових форм власності.

Синтетичний та аналітичний облік статутного капіталу.

Тема 19. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу та нерозподіленого прибутку.

Облік резервного капіталу. Облік додаткового капіталу.

Облік спеціальних фондів і цільового фінансування. Облік резервів (по сумнівних боргах, під знецінення цінних паперів). Облік резервів майбутніх витрат і платежів. Облік дивідендів (нарахованих). Облік нерозподіленого прибутку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
2. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Н.С. Акімова, О.О. Говоруха,
3. Л.О. Кирильсва, Т. О. Євлаш. Х. : ХДУХТ, 2019. 182 с.
4. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / В. М. Соболев, І. А. Косата, Т.В. Розіт тощо; за ред. В. М. Соболева. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція станом на 16.10.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 17.10.2022).

6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 25.10.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР УРСР. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 26.10.2022).
7. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. та ін. Фінансовий облік: підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Кондор-Видавництво, 2013. 551 с.
8. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підруч. К. : ЦНЛ, 2009. 632 с.
9. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція станом на 07.11.2022 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 08.11.2022).
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 14.11.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.11.2022).
11. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція від 30.11.1999 №291 (Редакція станом на 29.10.2019) // База даних "Законодавство України" / Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 10.10.2022).
12. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ від 09.07.2007 № 373 (Редакція станом на 09.07.2007) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07> (дата звернення: 01.10.2022).
13. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 N 73 (Редакція станом на 23.07.2019) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 23.09.2022).
14. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ від 31.12.1999 № 318 (Редакція станом на 09.08.2013) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 30.09.2022).
15. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ від 20.10.1999 № 246 (Редакція станом на 29.10.2019) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 25.09.2022).
16. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ від 24.05.1995 № 88 (Редакція станом на 03.08.2018) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
17. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів: Наказ від 21.06.1996 № 193 (Редакція станом на 21.06.1996) // База даних «Законодавство України» / Міністерство статистики

України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96> (дата звернення: 23.09.2022).

18. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI (Редакція станом на 08.08.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення : 05.09.2022).

19. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. вищ. навч. ек. спец. 6-те вид., допов. і перероб. К. : А.С.К., 2013. 982 с.

20. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. ; за ред. Крупки Я. Д. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

21. Шара Є. Ю., Соколовська-Гонтаренко І. Є.. Фінансовий облік П. Навч. посіб. К. : «Вид-во «Центр учбової літератури», 2018. 308 с.

22. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. 4-те вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2015. 572 с.

Інформаційні ресурси

1. Нормативно-правова база / Кабінет Міністрів України; Урядовий портал. Офіц. веб-сайт. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
2. Нормативно-правові акти // Урядовий портал. Єдиний веб-портал виконавчої влади України. URL : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.
3. Загально академічний портал наукової періодики. Національна академія наук України / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search.html>.
4. <http://zakon.rada.gov.ua> (Сайт Верховної Ради України)
5. <http://www.visnuk.com.ua> (Вісник податкової служби України)
6. <https://dtkt.ua> (Український бухгалтерський портал)
7. <https://buhgalter911.com> (Сайт для бухгалтерів і аудиторів)

ПРОГРАМА КУРСУ «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.

Управлінський облік в системі управління підприємством. Історія виникнення і розвитку управлінського обліку. Концепція управлінського обліку та схеми його організації. Предмет, метод, функції і принципи управлінського обліку.

Роль бухгалтера-аналітика в інформаційному забезпеченні процесу ухвалення управлінських рішень. Користувачі інформації, що формується у рамках облікових процедур.

Проблеми впровадження управлінського обліку в Україні. Відмінності та взаємозв'язок фінансового, управлінського та податкового обліку. Еволюція управлінського обліку.

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат.

Економічна суть витрат. Економічні та бухгалтерські витрати. Витрати і собівартість продукції.

Класифікація витрат за різними ознаками та її практичне значення. Поведінка витрат та методи визначення функції витрат.

Тема 3. Основи калькулювання

Роль калькулювання в управлінні витратами. Загальна характеристика систем калькулювання. Принципи калькулювання. Об'єкт витрат, об'єкт калькулювання; калькуляційні одиниці (носії витрат).

Собівартість: її склад і види. Методи калькулювання собівартості.

Накладні витрати: поняття, склад. Розміщення і розподіл накладних витрат. Бази розподілу накладних витрат. Поглинання накладних витрат.

Тема 4. Облік і калькулювання за нормативними витратами, позаомовне калькулювання, попроцесне калькулювання.

Поняття норм, нормативів, стандартів. Історія розвитку і впровадження нормативного методу обліку витрат і калькулювання. Характеристика нормативного методу обліку і калькулювання. Система обліку «стандарт-кост».

Організація нормативного господарства підприємства і складання нормативних калькуляцій. Облік зміни норм, облік відхилень від норм. Аналіз відхилень від норм і управління за ними.

Методи калькулювання та їх залежність від особливостей виробництва продукції, сфери їх застосування та особливості.

Тема 5. Облік і калькулювання за повними та змінними витратами. Калькулювання на основі діяльності (ABC).

Система обліку повних витрат: переваги і недоліки. Вплив вибраного методу на величину фінансових результатів діяльності підприємства.

Суть методу директ-костинг. Змінні витрати. Постійні витрати. Концепція маржинального прибутку. Формат визначення фінансового результату при калькулюванні змінних витрат. Переваги та недоліки систем калькулювання за повними і змінними витратами.

Концепція системи калькулювання на основі діяльності.

Тема 6. Аналіз взаємозв'язку «затрати - обсяг-прибуток»(CVP-аналіз).

Мета, суть, методи аналізу «витрати - обсяг - прибуток» (CVP) та сфера його застосування. Припущення, що покладені в основу аналізу безбитковості. Економічне значення моделювання та аналізу цього співвідношення.

Роль маржинального прибутку в аналізі та прийнятті рішень. Безбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів.

Методи аналізу чутливості прибутку. Запас міцності (маржа безпечності) і ступінь ризику. Операційний ліверидж(важіль), визначення його та застосування в оперативному аналізі. CVP-аналіз в умовах виробництва декількох видів продукції.

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.

Загальна характеристика процесу ухвалення рішень. Релевантний підхід до управління. Релевантна інформація: суть, критерії визначення, характеристика даних.

Пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимального з них. Оптимальне використання ресурсів за наявності обмежень.

Рішення, що стосуються ціноутворення.

Тема 8. Бюджетування і контроль.

Суть бюджетування і види бюджетів. Складання і узгодження бюджетів. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень.

Зведений бюджет підприємства та його складові. Складання бюджету продажу та визначення можливих надходжень від продажу. Бюджет виробництва, бюджети прямих та накладних витрат. Складання бюджету грошових коштів.

Гнучкі та фіксовані бюджети. Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень.

Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності.

Децентралізація управління і концепція центрів відповідальності. Принципи оцінки діяльності центрів відповідальності.

Оцінка діяльності центрів витрат на основі стандартних витрат. Визначення стандартних витрат (норм витрат). Розрахунок та аналіз відхилень від стандартних. Організація внутрішньогосподарської звітності центрів відповідальності.

Поняття про трансфертне ціноутворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : навч. посібник для здоб. вищ. освіти. Київ : ЦУЛ, 2020. 534 с.
2. Метіль Т.К., Максимчук І.А. Організація управлінського обліку в інформаційному просторі підприємства. Інвестиції: практика та досвід. №16/2021. С.46-50. <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7561&i=6>
3. Михальська О. Л., Швець В. Г. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат: монографія КНУ. Київ : Кондор, 2019. 224 с.
4. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Електронні дані. Івано-Франківськ, 2018. 380 с.
5. Плаксієнка В.Я. Управлінський облік : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / За ред.В. Я. Плаксієнка. Полтава: ПП «Астроя» 2018. 250 с.
6. Сіренко Н.М., Баришевська І. В. Управлінський облік у схемах і таблицях. Навчальне видання. Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв. 2018. 69 с.
7. Управлінський облік : навч. посіб. /О.М.Брадул, В. А.Шепелюк, Л.

- Я.Шевченко, П. Д.Камінський, та ін; ДНУЕТ. Кривой Ріг : 2017. 113 с.
8. Управлінський облік : навч. посіб. Електронний ресурс / М.С. Пашкевич, О.П. Дріга, А.А. Макурін; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2018. 151 с.
 9. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни/ Пилипів Н. І. і др. Івано-Франківськ, 2018. 380 с.
 10. Управлінський облік: підручник / Г.О.Партин, А.Г.Загородній, Т.І.Свідрик та ін. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.
 11. Управлінський облік: приклади, задачі, тести : навч. посіб. / З.-М. В. Задорожний І. Я. Омецинська, Л. Т. Богуцька. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2020. 211 с.
 12. Управлінський облік : підручник / О. В. Фоміна, О. А. Мошковська, О. О. Августова та ін. ; за заг. ред. О. В. Фоміної. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 228 с.
 13. Фаріон І. Д. Управлінський облік: підручник. Київ: Центр навч. л-ри, 2019. 792 с.
 14. Charles T. Horngren, Gary L. Sundem, Jeff O. Schatzberg, Dave Burgstahler Introduction to management accounting // Pearson Prentice Hall, 2008 - P. 831
 15. Anthony A. Atkinson, Robert S. Kaplan, Ella Mae Matsumura, S. Mark Young Management accounting // Cambridge Business Publisher, 2019 –598p.

Інформаційні ресурси

1. Загальноакадемічний портал наукової періодики. Національна академія наук України / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/NTI/search.html>.
2. <https://www.cimaglobal.com/>
3. <http://www.dtkk.com.ua>
4. <http://www.buhgalteria.com.ua>

ПРОГРАМА КУРСУ «ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ»

Розділ 1. Організаційні основи податкового контролю

Тема 1. Організація податкового контролю, права та обов'язки податкових органів

Законодавча база регламентуюча податковий контроль в Україні.

Функції податкових органів.

Права податкових органів.

Обов'язки податкових органів.

Комерційна тайна.

Міри відповідальності податкових органів за порушення посадовими особами своїх обов'язків.

Тема 2. Права та обов'язки платників податків

Законодавча база регламентуюча права та обов'язки платників податків.

Права платника податків.

Обов'язки платнику податків. Строки позовний давності.

Сутність безнадійного податкового боргу.

Тема 3. Види податкових перевірок

Камеральна перевірка.

Документальні планові виїзні перевірки.

Документальні позапланові виїзні перевірки.

Документальні позапланові не виїзні перевірки.

Фактичні перевірки.

Перевірки, проводимо по проханню суб'єкту підприємницької діяльності.

Строки перевірок.

Вимоги до проведення перевірок.

Зустрічна звірка.

Тема 4. Порядок вилучення документів у платників податків

Перелік документів, які можливо вилучати.

Порядок вилучення документів.

Вимоги до вилучення оригіналів документів.

Оформлення документів по вилученню документів.

Порядок складання опису та протоколу по вилученню документів.

Розділ 2. Організація проведення податкових перевірок та оформлення її результатів

Тема 5. Порядок проведення податкових перевірок

Етапи податкової перевірки.

Складання графіку перевірки.

Складання плану перевірки.

Оформлення документів на перевірку.

Журнал реєстрації перевірок.

Адміністративний арешт активів.

Основні питання, які розглядаються при перевірці податковими органами.

Перевірка первинних документів. Сполошний та вибірковий метод перевірки. Перевірка по формальному принципу.

Порядок проведення контрольної закупки товарів.

Податкові консультації: індивідуальна та узагальнююча.

Тема 6. Порядок складання акту по результатам перевірки та сплати фінансових санкцій

Структура акту перевірки.

Вимоги до описової частини акту.

Вимоги до результативної частини акту перевірки.

Помилки, які допускаються при складанні акту перевірки.

Підписання акту перевірки.

Стоки підписання акту перевірки.

Тема 7. Відповідальність платнику податків за порушення податкового законодавства

Фінансові санкції за порушення податкового законодавства.

Основні види порушень, за які накладаються штрафи.

Порядок розрахунку пені.

Адміністративні штрафи.

Оскарження дій податкових органів: Адміністративне та судове оскарження.

Терміни сплати штрафних санкцій.

Адміністративна відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України: кодекс від 02.12.2010 № 2755-IV (редакція станом на 19.04.2018) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran8575#n8575i>
2. Податки, збори, платежі // Державна фіскальна служба України. URL : <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/>.
3. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс // Інформаційно-довідковий департамент ДФС. URL : <http://zir.sfs.gov.ua/>.
4. Податковий контроль: навч. посіб. / Уклад. О. А. Вінницька; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2023. 289 с.
5. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія / М. Мельник, І. Лещух ; НАН України, Держ. установа "Ін-т регіон. Дослід. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього, 2015. 328 с.
6. Податковий контроль : навч. посіб. / В. В. Андрійович ; Терноп. нац. екон. ун-т, Ф-т фінансів. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 228 с.
7. Податковий контроль : навч. посіб. / Валігура Володимир Андрійович ; Терноп. нац. екон. ун-т, Ф-т фінансів. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. - 228 с.
8. Податкова система : навч. посіб. / В. Л. Андрущенко, В. О. Осмятченко, Я. О. Ізмайлов, Т. В. Тучак [та ін.] ; Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 492 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні» ; т. 155). URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/6377/1/6549_IR.pdf
9. Податковий контроль: підручник для вузів / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К.: Хай – Тек Прес, 2007. – 607 с.
10. Слюніна Т.Л., Матюшко М.М. Проблеми розвитку ринку податкового консультування в Україні у сучасних реаліях [Електронний ресурс] / Т.Л. Слюніна, М.М. Матюшко // Електронний науковий журналу «Прийзовський економічний вісник» . – 2021 - № 2 (25)
11. Слюніна Т. Л., Кизим А. Ю. Податковий контроль під час пандемії COVID-19 Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем : збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 26 травня 2021 року) [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – С. 171-173.
12. Слюніна Т.Л., Сайко О. С. Новації податкових перевірок під час надзвичайного стану в країні: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції MODERN DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT, м. Чикаго, США, 18-20 травня 2022 року.
13. Слюніна Т. Л., Шавріна Ю.В. Зміни в податкових перевірках з веденням воєнного часу[Електронний ресурс] : матеріали XXVII Міжнародна інтернет

— конференція «Розвиток науки та техніки: виклики сучасного світу», 26 червня 2023 р., м. Вінниця, Україна. С.144-149

- 14.Слюніна Т.Л., Богатирьова А.О., Податковий контроль за розрахунками з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб. Бізнес Інформ. 2024. №7. С.394-401. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-394-401>
- 15.Фоміна, Т. В. Організація і методика податкових перевірок : навч. посіб. / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко ; М-во освіти і науки України, Центральнoукраїн. нац. техн. ун-т, Кіровоград. ін-т розвитку людини. - Дніпро : Середняк Т.К., 2020. 292 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/f08de003-f856-442d-b826-cf1c302b3bbd/content>

ПРОГРАМА КУРСУ «ОПОДАТКУВАННЯ»

РОЗДІЛ 1. Система оподаткування і основи побудови і адміністрування податкового обліку

Тема 1. Теоретичні основи оподаткування.

Сутність і функції податків. Ознаки податків як особливого виду державних доходів. Сутність і ознаки податкових зборів.

Фіскальна функція податків. Соціальна функція податків. Регулююча функція податків (стимулююча, дестимулююча).

Поняття елемента податку. Структурні елементи податку.

Функціональні елементи податку (суб'єкт оподаткування, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку).

Організаційні елементи податку (порядок нарахування податкових зобов'язань, порядок декларування податкових зобов'язань, податкові пільги, порядок погашення податкових зобов'язань).

Класифікація податків. Поняття податкової системи та податкового законодавства України. Принципи, на яких ґрунтується податкова система України.

Види обліку в умовах ринку та їх порівняльна характеристика. Загальні принципи ведення податкового обліку на підприємстві. Порядок ведення податкового обліку. Методичні та організаційно-технічні засоби ведення податкового обліку.

Тема 2 . Адміністрування податків, зборів, платежів

Контролюючі органи та органи стягнення. Їх права та обов'язки.

Податкова звітність. Поняття податкової декларації, податкового розрахунку. Особи, що несуть відповідальність за складення податкової звітності. Обов'язкові реквізити податкової декларації. Подання податкової декларації до контролюючих органів. Засоби подання декларації. Особливості подання декларації у електронній формі. Строки подання

податкових декларацій. Поняття «базового звітного (податкового) періоду». Порядок внесення змін в податкову звітність. Порядок виправлення помилок, що виявлені у раніше поданій декларації. Строки сплати податкового зобов'язання.

Податкові перевірки. Загальні правила оформлення результатів перевірок. Акт податкової перевірки. Довідка щодо податкової перевірки.

Відповідальність платників податків за податкові правопорушення. Види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманнями якого покладено на контролюючі органи.

Розділ 2. Податковий облік загальнодержавних податків

Тема 3. Податковий облік податку на додану вартість

Теоретична сутність податку на додану вартість. Методи визначення доданої вартості: прямий адитивний, непрямий адитивний, прямого вирахування, непрямого вирахування. Основні переваги і недоліки податку на додану вартість.

Платники податку на додану вартість. Вимоги щодо реєстрації осіб як платників податку. Порядок реєстрації платників податку на додану вартість. Визначення об'єкту оподаткування податком на додану вартість. Операції, які звільнені від оподаткування податку на додану вартість. Операції, які не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість. Порядок визначення бази оподаткування податком на додану вартість. Ставки податку на додану вартість.

Податкове зобов'язання з податку на додану вартість та дата виникнення податкових зобов'язань. Податковий кредит з податку на додану вартість та дата виникнення права платника податку на податковий кредит. Електронне адміністрування податку на додану вартість. Податкова накладна. Реєстрація податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних.

Відображення податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість в системі рахунків бухгалтерського обліку. Відображення в бухгалтерському обліку податкових зобов'язань з ПДВ при продажу товарів (робіт, послуг). Відображення в бухгалтерському обліку податкового кредиту з ПДВ при придбанні товарів (робіт, послуг).

Порядок надання податкової декларації та строки розрахунків з бюджетом з податку на додану вартість. Звітні податкові періоди та строки подання декларації з податку на додану вартість.

Тема 4. Податковий облік акцизного податку

Платники акцизного податку. Реєстрація осіб як платників акцизного податку.

Об'єкти оподаткування. Операції з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню. Операції з підакцизними товарами, які звільнюються від оподаткування.

База оподаткування у разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок. База оподаткування у разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з вироблених на митній території України або ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції). База оподаткування у разі обчислення податку із застосуванням одночасно адвалорних та специфічних ставок податку.

Підакцизні товари. Ставки податку та перелік товарів, з яких

справляється акцизний податок. Дата виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України. Порядок обчислення податку з товарів, вироблених на митній території України. Порядок обчислення податку з товарів, які ввозяться на митну територію України. Акцизна накладна. Електронне адміністрування реалізації пального.

Порядок заповнення та строки подання декларації з акцизного податку.

Тема 5. Екологічний податок.

Платники екологічного податку. Об'єкт та база оподаткування екологічним податком. Порядок обчислення суми екологічного податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення. Порядок обчислення суми екологічного податку, який справляється за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти. Порядок обчислення суми екологічного податку, який справляється за розміщення відходів.

Порядок заповнення та строки подання декларації з екологічного податку.

Тема 6. Податковий облік податку на прибуток підприємств.

Платники податку на прибуток підприємств. Платники податку з числа резидентів. Платники податку на прибуток з числа нерезидентів.

Порядок визначення об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств. Ставки податку на прибуток підприємств. Порядок обчислення та сплати податку на прибуток підприємств.

Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів. Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимі строки їх амортизації. Методи нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Строки нарахування амортизації нематеріальних активів.

Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень). Забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) витрат. Резерв сумнівних боргів. Резерви банків та небанківських фінансових установ.

Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій.

Особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій. Особливості оподаткування страховика. Різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів, а також операцій з інвестиційною нерухомістю і біологічними активами, які оцінюються за справедливою вартістю. Особливості оподаткування нерезидентів.

Порядок заповнення та строки подання декларації з податку на прибуток підприємств.

Тема 7. Облік податку з доходів фізичних осіб

Платники податку на доходи фізичних осіб. Об'єкт оподаткування ПДФО резидентів. Об'єкт оподаткування ПДФО нерезидентів.

База оподаткування. Загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід

платника ПДФО. База оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської або незалежної професійної діяльності. База оподаткування при нарахуванні (наданні) доходів у будь-якій негрошовій формі. Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу. Ставки податку на доходи фізичних осіб.

Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету. Перерахунок податку та податкові соціальні пільги. Перелік податкових соціальних пільг. Вибір місця отримання податкової соціальної пільги. Вибір розміру податкової соціальної пільги та строк її дії. Перерахунок податку та обмеження податкової соціальної пільги.

Особливості нарахування та оподаткування окремих видів доходів. Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна. Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав.

Податкові агенти і звітність. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

Розділ 3. Податковий облік місцевих податків і зборів

Тема 8. Облік місцевих податків.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Платники податку. Об'єкт оподаткування. База оподаткування. Пільги із сплати податку. Ставка податку. Податковий період. Порядок обчислення суми податку. Порядок сплати податку. Строки сплати податку. Єдиний податок.

Тема 9. Облік місцевих зборів.

Збір за місця для паркування транспортних засобів. Платники збору. Об'єкт і база оподаткування збором. Ставки збору. Особливості встановлення збору. Порядок обчислення та строки сплати збору.

Туристичний збір. Платники збору. Ставка збору. База справляння збору. Податкові агенти. Особливості справляння збору. Порядок сплати збору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобрик Н., Коваленко, Нагорний В. “Енергетична” податкова реформа- 2023: що треба знати бізнесу. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 4. С.4-16.
2. Булгакова О. Вихід учасника з ТОВ: оподаткування. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 10. С.3-4.
3. Булгакова О. Розміщення реклами від Google: облік і оподаткування. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 12-13. С.5.
4. Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс // Державна податкова служба. URL : <http://zir.sfs.gov.ua/> .
5. Кавин М. Зміна ліквідаційної вартості основних засобів: як показати у обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 1-2. С.15-17.
6. Марікуца О. Як підприємству уникнути відповідальності за невиконання податкових обов’язків в умовах блекауту. *Все про бухгалтерський*

облік. 2023. № 7. С.13-14.

7. Михайлова І. Нові коди УКТ ЗЕД: податківці пояснили, як заповнювати ПН у 2023 р. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 3. С.4-5.

8. Податки, збори, платежі. *Державна фіскальна служба України*. URL : <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/>.

9. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI (Редакція станом на 01.04.2025). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .

10. Про затвердження форм та порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 № 21 (Редакція станом на 01.10.2024) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16>

11. Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання Декларації акцизного податку: Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 № 14 (Редакція станом на 29.04.2025) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0105-15> .

12. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку: Наказ Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4 (Редакція станом на 06.02.2025) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15> .

13. Про затвердження форми Податкової декларації екологічного податку: Наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2015 № 715 (Редакція станом на 10.11.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1052-15>

14. Про затвердження форми податкової декларації з податку на прибуток підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015 № 897 (Редакція станом на 04.04.2025) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15>

15. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015 р. № 1307 (Редакція станом на 01.10.2024) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16>

16. Романюк С. Розрахунок мінімального податкового зобов'язання прибутківцями: стисло про головне. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 14. С.13-14.

17. Середа А. Анулювання та способи відновлення реєстрації платника ПДВ. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. № 3. С.5-9.

Тема 1. Макроекономіка як наука

Місце макроекономіки в економічній науці. Об'єкт та предмет макроекономіки. Змішана економічна система як об'єкт макроекономіки. Головні макроекономічні проблеми. Суб'єкти змішаної економіки (домогосподарства, бізнес, держава, зовнішній світ).

Макроекономічні моделі та їх види. Ефективність макроекономічного моделювання..

Макроекономіка та економічна політика. Види макроекономічної політики.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Основні методологічні принципи системи національних рахунків. Сектори та рахунки в системі національних рахунків.

Основні показники макроекономічних вимірювань. Валовий випуск та валовий внутрішній продукт (ВВП). Кінцева та проміжна продукція. Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Безподатковий дохід. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий наявний національний дохід. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальні та реальні макроекономічні показники. Постійні та поточні ціни. Номінальний та реальний ВВП. Темпи зростання та приросту ВВП. Індекси цін. Дефлятор ВВП. Інфлювання та дефлювання ВВП.

Недоліки показника ВВП. Пошуки альтернативи ВВП.

Тема 3. Макроекономічна нестабільність

Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Генезис розвитку економічного циклу. Види економічних циклів. Причини циклічних коливань. Індикатори циклічних коливань в економіці.

Зайнятість і безробіття. Повна зайнятість і потенційний рівень виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття. Фактичне, природне та циклічне безробіття. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.

Тема 4. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Макроекономічний кругообіг в умовах ринку. Модель взаємодії між суб'єктами ринку. Аналіз потоків витрат, доходів та продуктів. Роль держави в макроекономічному кругообігу. Умови економічної рівноваги. Вплив зовнішньоекономічної діяльності на макроекономічний кругообіг.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від індивідуального попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорتنих закупок. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Вплив товарних цін на сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції залежно від фази економічного циклу. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупної пропозиції. Нецінові фактори сукупної пропозиції.

Сукупний попит - сукупна пропозиція як модель економічної рівноваги. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупної пропозиції.

Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання та заощадження як функції доходу. Безподатковий дохід як основний фактор споживання та заощадження. Графіки споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Необхідні фактори споживання та заощадження: багатство, ціни, очікування, споживча заборгованість, оподаткування. Автономне споживання та заощадження.

Інвестиції та фактори інвестування. Роль фактора часу. Теорія дисконтування. Очікувана норма чистого прибутку та процентна ставка як основні фактори інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Крива сукупного попиту та інвестиції. Зовнішні фактори сукупного попиту та інвестиції.

Тема 6. Сукупні видатки і ВВП

Витратні моделі економічної рівноваги. Метод «витрати - випуск». Графічна модель «витрати - випуск».

Метод «вилучення - ін'єкції» та його графічне відображення. Заплановані та фактичні інвестиції.

Мультиплікативний вплив сукупних витрат на валовий внутрішній продукт. Модель взаємоперетворень витрат і доходів. Сутність простого мультиплікатора витрат. Математична інтерпретація мультиплікатора витрат.

Рівноважний ВВП в умовах неповної та повної зайнятості. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних витрат. Інфляційний розрив як наслідок надмірних сукупних витрат. Графічні моделі рецесійного та інфляційного розриву.

Тема 7. Держава в системі макроекономічного регулювання

Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції та повна зайнятість ресурсів. Компонента сукупного попиту і рівень витрат, що плануються. Кейнсіанський хрест. Процентна ставка як ціна грошей. Залежність процентної ставки від попиту та пропозиції на грошовому ринку.

Основні змінні і рівняння моделі *IS-LM*. Вивід кривих *IS* і *LM*. Нахил і зсув вищезазначених кривих. Рівновага в моделі *IS-LM*. Відносна ефективність бюджетно-податкової і кредитно-грошової політики. Взаємозв'язок моделі *IS-LM* і Кейнсіанського хреста. Взаємозв'язок моделей *AD-AS* і *IS-LM*. Вивід кривої сукупного попиту. Економічна політика в моделях *AD-AS* і *IS-LM* при зміні рівня цін.

Тема 8. Фіскальна політика

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика держави та її цілі: короткострокові і довгострокові. Дискреційна і недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Вбудовані автоматичні стабілізатори.

Основні інструменти фіскальної політики.

Бюджетна система як центральна ланка фінансової системи: поняття, структура, рівні, принципи, функції, інститути. Державний бюджет: основні статті доходів та витрат. Трансферти, дотації, субвенції, субсидії.

Бюджетний дефіцит і профіцит. Способи регулювання бюджетного дефіциту. Боргове фінансування дефіциту бюджету. Теорія Барро-Рікардо. Державний борг. Структура боргу. Боргова криза. Проблема державного боргу в Україні. Проблема збалансованого державного бюджету. Теорема Т. Хаавельмо.

Варіанти балансування бюджету. Щорічне та циклічне балансування. Концепція функціональних фінансів. Внутрішній і зовнішній державний борг, способи його регулювання. Обслуговування державного боргу.

Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту і державного боргу. Мультиплікатори державних витрат, податків та збалансованого бюджету. Дилема проведення бюджетно-податкової політики: активна або пасивна. «Критика» Р. Лукаса.

Податкова система: сутність, структура, рівні, суб'єкти і об'єкти оподаткування. Принципи, функції, форми і цілі оподаткування. Взаємозв'язок між величиною ставки податків і надходженням коштів у державний бюджет. Крива А. Лаффера.

Тема 9. Монетарна політика

Гроші та їх функції. Грошовий ринок. Грошова пропозиція (грошова маса) та грошові агрегати. Попит на гроші: попит на гроші для угод і попит на гроші як активи. Класична і кейнсіанська теорія попиту на гроші. Грошовий мультиплікатор. Рівновага на грошовому ринку.

Банківська система та грошова пропозиція. Функції комерційних банків, їх зобов'язання та резерви. Норма обов'язкових резервів. Депозитний мультиплікатор і грошова пропозиція.

Грошово-кредитне регулювання економіки. Основні інструменти регулювання грошової маси: операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, регулювання облікової ставки, нормування обов'язкових резервів комерційних банків. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва. Політика «дешевих» та «дорогих» грошей.

Сутність інфляції. Види інфляції залежно від темпу інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Збалансована та незбалансована інфляція, очікувана та неочікувана інфляція. Дефляція та стагфляція. Крива Філіпса. Теорії адаптивних та раціональних очікувань.

Наслідки інфляції. Наслідки інфляції попиту та інфляції витрат. Наслідки затяжної інфляції.

Антиінфляційна політика. Основні напрямки антиінфляційної політики: адаптаційна, стимулююча фінансово-кредитна політика, політика доходів та цін, дефляційна зовнішньоекономічна політика.

Тема 10. Економічне зростання

Сутність і фактори економічного зростання. Вимірювання економічного зростання. Економічне зростання і економічний розвиток. Матеріальні фактори економічного зростання. Виробнича функція.

Модель економічного зростання Харрода-Домара. Гранична схильність до заощадження та ефективність капіталовкладень як головні фактори моделі Харрода-Домара. Умови економічного зростання в моделі Харрода-Домара.

Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому та короткостроковому періодах. Продуктивність праці як головна умова економічного зростання. Стійкий рівень капіталоозброєності в моделі Солоу. «Золоте правило» як критерій оптимізації норми заощаджень.

Тема 11. Механізм зовнішньоекономічної діяльності

Необхідність зовнішньої торгівлі. Теорії абсолютних та порівняльних переваг про доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни. Теорія зовнішньої політики Хекшера-Оліна. Парадокс Леонт'єва. Теорія М.Портера.

Зовнішньоторговельна політика. Протекціонізм та свобода торгівлі, їх порівняльна характеристика.

Імпортні тарифи і механізм їх дії. Наслідки введення тарифів. Аргументи на користь введення тарифів і контраргументи. Тариф і виробнича субсидія. Експортні субсидії, демпінг і антидемпінгові заходи в торговельній політиці. Компенсаційні мита. Нетарифні обмеження в міжнародній торгівлі. Порівняльний аналіз тарифів і квот на імпорт. Засоби розміщення імпортних ліцензій.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс. Чинники формування валютного курсу. Конвертованість валюти. Режими валютного курсу. Державне регулювання валютного курсу. Валютні інтервенції.

Етапи розвитку світової валютної системи. Золотий стандарт. Бреттон-Вудська система. Ямайська система.

Платіжний баланс, його структура та методи регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилович-Кропивницька М. Л., Стецюк П. І., Тивончук. І. О. Макроекономіка. Навч. посібник. Друге видання, доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 292 с.

2. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка: практикум. Одеса, 2020. 76 с.

3. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. Макроекономіка : підручник. 2-ге вид., переробл. Суми: Сумський державний університет, 2021. 307 с.

4. Приходько В.П., Шинкар В.А. Макроекономіка: Навч. посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. 248 с.

5. Mankiw Gregory N. Macroeconomics. Eleventh edition. N.Y., Worth Publishers, 2022. 1837 p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Кожен варіант завдання комплексного атестаційного екзамену за фахом складається з двох частин:

- 1) теоретичне завдання, яке включає 14 тестів;
- 2) два розрахунково-аналітичних завдання.

Кожен тест теоретичного завдання – закритої форми з одиничним або множинним вибором (одна або декілька правильних відповідей).

Кожен тест теоретичного завдання оцінюється наступним чином:

- 1) повна вірна відповідь – 4 балів
- 2) повністю невірна відповідь
(відповідь дано невірно або
не відмічено відповідей по тесту) – 0 балів

Кожне розрахунково-аналітичне завдання оцінюється в 22 бала.

Максимальна можлива сумарна кількість набраних балів за виконання теоретичних і розрахунково-аналітичних завдань складає 100 балів. Бали за чотирирівневою шкалою:

Сума балів	Оцінка за чотирирівневою шкалою оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно